

استحکام خانواده تنها راه رهایی از بحران

علیرضا عصاره

از جمله این تحقیقات، پژوهشی است که به وسیله بری (BRAY)^۱ در سال ۱۹۸۸ در آمریکا صورت گرفته است. این پژوهش که طی ۹ سال تمام انجام گرفته، نشان می‌دهد که بحرانهای اجتماعی - روانی در جهان معاصر موجبات تضعیف، تزلزل و نهایتاً سقوط نظام خانواده را فراهم آورده است. موارد شاخص تحقیق بری عبارتند از:

- استرس‌های رو به تزاید در زمینه شغلی و

در عصر حاضر نظام خانواده دستخوش تغییرات فراوانی گردیده و این تغییرات هم از درون و هم از بیرون موقعیت خانواده را در معرض تزلزل قرار داده است. برای بررسی چنین تغییراتی که متأسفانه موجبات تزلزل و سستی بنیان خانواده را فراهم نموده، تحقیقات و مطالعات نسبتاً وسیعی صورت پذیرفته است.

تحصیلی که از زندگی ماشینی و پیشرفتهای تکنولوژی نشأت گرفته است.

- تغییر اساسی در الگوهای تولید و مصرف و تغییر در شیوه زندگی

- تورم و مشکلات اقتصادی

- ازدواج و شهرنشینی

- رشد بی‌رویه جمعیت

- و از همه بدتر کاهش و یا سقوط ارزشهای

مذهبی و اخلاقی، بی‌بندوباریهای جنسی و

گسترش اعتیاد

- تحقیق دیگری که در سال ۱۹۸۹ در مورد

۱۲ کشور اروپای شرقی و غربی انجام پذیرفته

است، نشان می‌دهد عده فراوانی از مردان و

زنان در پی زندگی مشترکی هستند که خارج از

چهارچوب سنتی و قانونی ازدواج می‌باشد.^۱

- تنها در فرانسه ۱۰ درصد زوجها (حدود

یک میلیون زوج) بدون آنکه ازدواج رسمی

نموده باشند، با یکدیگر زندگی می‌کنند. این

درصد در پاریس و شهرهای بزرگ که سن

مردان در آن زیر ۲۵ سال است تا ۵۰ درصد

افزایش می‌یابد.

- عده زنانی که چنین وصلتهای غیررسمی را

ترجیح می‌دهند بیش از مردانی است که همراه

آنان زندگی می‌کنند و این امر به تبع نهضت

آزادی زنان، در نظر آنان تساوی بیشتری در

حقوق زنان و مردان می‌باشد.

- از سال ۱۹۶۵ تاکنون در کشورهای شمال

اروپا، طلاق سیر صعودی داشته و در بیشتر این

کشورها تشریفات طلاق ساده‌تر شده است.

- براساس آمار ارائه شده، در ایالات متحده

آمریکا در سال ۱۹۸۸ از هر سه ازدواج، بیش از

یکی به طلاق انجامیده است. آمار ۲۰ سال قبل

یعنی ۱۹۶۸ که قانون طلاق دشوارتر بود، از هر

۱۰ ازدواج یک مورد طلاق را نشان می‌دهد.^۲

تحقیق مارتین و بامپاس در سال ۱۹۸۹ در

ایالات متحده آمریکا نشان می‌دهد که در همین

سال قریب ۲۰٪ ازدواجها به طلاق انجامیده است.

- افزایش ازدواجهای غیرقانونی به افزایش

کودکانی که بیرون از مدار زناشویی زاده

می‌شوند، منجر گردیده است.

- تنها در سال ۱۹۸۰، ۴۰ درصد از کودکان

سوئدی از مادران بدون شوهر زاده شده‌اند.

- در فرانسه در بین سالهای ۱۹۸۲ تا ۱۹۸۶،

شمار چنین کودکانی تا ۵۰ درصد افزایش یافته

است.^۳

- براساس گزارش مرکز ملی آمار بهداشتی

در آمریکا تنها در سال ۱۹۸۹ یک میلیون کودک

از مادرانی که هرگز ازدواج نکرده‌اند متولد

شده‌اند و این درصد ۶۴ برابر آمار در سال

۱۹۸۵ در همین کشورها بوده است.

بیشتر کشورهای اروپایی اکنون با تجربه

افزایش عده افراد، به ویژه جوانانی روبرو

هستند که مجرد زندگی می‌کنند. تحقیقات نشان

می‌دهد که در سال ۱۹۸۵ در فرانسه ۲۷ درصد

مردان ۳۰ تا ۳۴ ساله و ۲۶ درصد زنان همان

گروه سنی، تنها زندگی می‌کنند.

چنین افرادی در مقابل تشکیل خانواده، گرد

خویش شبکه‌ای ساخته‌اند تا بدان وسیله

از حمایت‌های عاطفی و اجتماعی برای حفظ

تعادل شخصی برخوردار گردند. آنها اگرچه

باهم زندگی نمی‌کنند و هرکدام به تنهایی در

خانه خویش اقامت دارند، اما هرکدام سهمی از

درآمد خویش را به صندوق مشترکی می‌ریزند

تا چنانچه صاحب فرزندی شدند بتوانند به نوبه

خود به این تعهد مالی تازه وفا کنند.

- در تعدادی از کشورهای اروپایی و

خانواده‌های از هم پاشیده است، از عوامل مهم افزایش جنایت در امریکاست.

- خانم دکتر نوایی نژاد در پژوهشی که در سال ۶۲ روی بزهکاران در کانون اصلاح و تربیت انجام داده‌اند، روشن کرده‌اند که ۳۹ درصد از چنین افرادی متعلق به خانواده‌های از هم گسیخته و یا معناد هستند.

- در کنار مسائلی که ذکر شد، تورم و مشکلات اقتصادی شرایطی را فراهم نموده است که زن و مرد ساعات بسیار طولانی در خارج از خانه در تلاش و تکاپوی اقتصادی باشند. در سال ۱۹۸۷، ۴۱ درصد اروپائیان در یک نظر خواهی ترجیح دادند که در خانواده‌ها زن و مرد شاغل باشند و تنها ۲۵ درصد طرفدار کار کردن فقط مرد خارج از منزل بودند.

- بر طبق تحقیقی که سرکار خانم دکتر نوایی نژاد در سال ۱۳۷۱ انجام داده‌اند، حدود ۶۷ درصد دانشجویان پسر به دلایل مشکلات اقتصادی طرفدار همسری بودند که دارای شغلی خارج از منزل باشد، و چنین شرایطی به تغییر در کارکردهای خانواده متحر گردیده است.

- تداخل سازمانها و نهادهای دیگر اجتماعی در انجام وظایف و کارکردهای خانواده نیز ایجاد تغییر نموده است.

- مواردی که ذکر شد، همگی شاهد و مبدعای تغییراتی است که در نظام و بنیاد خانواده ایجاد اختلال و سستی نموده و کانون خانواده را در معرض بحران جدی قرار داده است.

غرب که در ایجاد چنین بحرانی نقش اصلی را داشته است، خود بیش از سایرین در شعله‌های این بحران می‌سوزد.

آمریکایی نوع جدیدی از زندگی خانوادگی تشکیل یافته است. در مواردی اعضای همجنس‌باز با هم زندگی می‌کنند، تعداد دیگری به تنهایی زندگی می‌کنند و گاهی دو یا چند نفر به دلایل اقتصادی یا جنسی با هم زندگی می‌کنند. این زندگی‌های جدید انبوهی از شکلهای متعدد زندگی اجتماعی را در جوامع غربی به وجود آورده است، شکلهایی که جانشین چهارچوب سنتی خانواده گردیده است.

تحقیق نشان می‌دهد که غربی‌ها به بهانه حقوق بشر مایل نیستند قانونگذاران، برای زندگی خانوادگی آنها مانند سقط جنین قانون وضع نمایند. آنها بیشتر تمایل دارند میان افرادی که ازدواج کرده، یا نکرده‌اند، آنانی که طلاق گرفته و یا نگرفته‌اند، افرادی که دارای تمییزات جنسی طبیعی‌اند یا دچار انحراف جنسی‌اند، میان کودکان نامشروع و کودکان مشروع هیچ گونه تبعیض نباشد و همین امر تا حدود زیادی به ایجاد تزلزل در بنیان خانواده کمک نموده است.

- براساس گزارش اداره امور جوانان وزارت دادگستری آمریکا در سال ۱۹۸۲، حدود ۱۱۶۸۵۵ پرونده قتل و تجاوز و دزدی و حملات خشونت آمیز تنها به دست نوجوانان زیر ۱۸ سال به ثبت رسیده است. اول هارل متخصص انستیتوی امور شهری واشنگتن خاطر نشان می‌نماید که این نوجوانان عمدتاً از نسل مادرانی هستند که به مواد مخدر اعتیاد دارند و حدود ۳۰ درصد آنها دارای خانواده‌های از هم گسیخته‌اند و با پدر و مادر زندگی نمی‌کنند. به گفته هارل نفوذ فرهنگ گانگستری در بین نوجوانان که حاصل

تصادفی نیست که طی سالهای گذشته سازمانهای تربیتی در غرب و مجامع فرهنگی جهانی که متأثر از سیاستهای کشورهای غربی عمل می‌نمایند ضمن برآوردهای خویش، کانون بحران را تزلزل نهاد خانواده تشخیص داده و برای تجدید حیات سنتی خانواده و تحکیم بنیان آن، دست به دامان جامعه جهانی شده‌اند. محصول چنین تلاشهایی اعلام سال جهانی خانواده در سال ۱۹۹۵ و اعلام روز جهانی خانواده در ۲۵ ماه می در هر سال می‌باشد.

روانی و ازدواج ارتباط معنی‌داری وجود دارد و افراد متأهل در مقایسه با افراد مجرد در وضعیت بهتری از نظر سلامت روانی قرار دارند.

در دین مبین اسلام، ازدواج و تشکیل خانواده یک خواست طبیعی و فطری تلقی شده و به عنوان کانون اولیه جامعه، مورد توجه جدی واقع شده است. وجود دستورالعملهای فراوان برای ثبات و تحکیم نظام خانواده نشان از اهمیت ویژه‌ای است که اسلام برای چنین کانونی قائل شده است. در دین مبین اسلام، اقتناع ساقطه جنسی، تولیدمثل، مراقبت از فرزندان، نجات از تنهایی، رهایی از زحمت مضاعف کار و خدمت در خانه، حفظ عفت، دستیابی به سکون و آرامش (که در سایه آن نیکو زیستن و درست اندیشیدن حاصل می‌شود)، دستیابی به مودت و رحمت (که هدیه‌ای است الهی)، تکمیل و تکامل به معنای رشد و کمال زوجین و دستیابی به پختگی و ادراکی جدید،^۷ از جمله اهداف ازدواج ذکر شده است. بنابراین تشکیل خانواده مهمترین تأثیرات را در ثبات و تحکیم بنیاد خانواده، لطفاً ورق بزنید

- خوشبختانه کانون خانواده در کشورهای جهان سوم بطور عام و کشورهای مسلمان بطور خاص، به دلیل حفظ ارزشهای ملی و اعتقادی و دوری از بی‌بندوباری‌های اخلاقی در جوامع غربی، سالم باقی مانده است. اگرچه مناسبات اقتصادی در جهان و نیز تأثیرات ناشی از تهاجم فرهنگی غرب و مسائل متعددی که ناشی از شهرنشینی و افزایش بی‌رویه جمعیت می‌باشد، نظام خانواده را در این کشورها نیز مورد تهدید قرار داده است.

به رغم همه بحرانهایی که نظام خانواده را تهدید نموده و می‌نماید، خانواده سنتی در مقایسه با دیگر شکلهای خانواده مقامی بالاتر و برتر دارد. وابستگی عاطفی به خانواده و فرزندان، تأمین نیازهای روانی و اجتماعی برای افراد خانواده، پویایی زندگی و رشد شخصیتی زن و مرد و عملکردهایی همچون محبت کردن، عشق ورزیدن، تولید فرزند و فرزند پروری، احساس تعلق و وابستگی، از جمله مواردی است که تجدید ستایش از حریم خانه و خانواده را در جهان امروز مطرح نموده است.^۸ مطالعات روشن کرده است که بین سلامت

جسمانی، عقلی و اخلاقی والدین به فرزند منتقل می‌شوند و پدران و مادران موظفند برای ایجاد و تولید نسل سالم و صالح آنها را مراعات کنند. چنانکه ملاحظه می‌شود اسلام ضمن تأکید بر مراعات حق کودک به نوعی فضا سازی می‌نماید، تا هم حق کودک که در اصل یک حق انسانی است، مراعات شود و هم غرض اصلی از ازدواج که تولید و تربیت نسل صالح و شایسته است تحقق یابد. اگر هر یک از مواردی که ما به عنوان نمونه در این بخش یاد آور شدیم به صورت علمی نیز تحلیل شود، توجه عمیق و دقیق اسلام بیش از پیش برای اندیشوران روشن می‌شود.

یاد آور می‌شود که در ذیل این اصل یعنی "حق برخوردارگی از سلامت جسم و روان" فروع دیگری متفرع می‌شوند که به اجمال به آنها نیز خواهیم پرداخت.

پاورقیها:

- ۱- پیام یونسکو، بهمن ماه سال ۱۳۵۷، صفحه ۴
- ۲- ماده ۴۲ کنوانسیون حقوق کودک
- ۳- سوره نساء، آیه ۱
- ۴- سوره روم، آیه ۲۱
- ۵- تفصیل وسائل الشیعه، جلد ۳، صفحه ۶۰
- ۶- وسائل الشیعه، جلد ۱۴، صفحه ۵۶
- ۷- محجة البیضاء، جلد ۲، صفحه ۵۲
- ۸- وسایل الشیعه، جلد ۴، صفحه ۵۳

ادامه دارد

تأمین نیازهای روانی - اجتماعی افراد، کاهش بحرانهای روانی - اجتماعی در جامعه و رشد و کمال اعضای خانواده به لحاظ تأمین ابعاد شخصیتی آنها (عاطفی، عقلانی، جسمی و اجتماعی) به جای خواهد گذاشت.

چنانچه در شرایط کنونی که جامعه جهانی کانون خطر و بحران را در از هم پاشیدگی نظام خانواده تشخیص داده است و به دنبال آرمان‌هایی است تا در پناه آنها بتواند بار دیگر نظام خانواده را تحکیم و تثبیت بخشد، آرمانها و ایده‌های مترقی و سازنده اسلام و حتی سایر ادیان الهی مورد توجه قرار گیرد، قطعاً جامعه جهانی در تأمین نیاز جدی و فوری استحکام و قوام خانواده توفیق لازم را خواهد یافت.

منابع:

- ۱- به نقل از مقاله سرکار خانم دکتر نوایی نژاد، صفحه ۱۵۴ مجموعه مقالات سال جهانی خانواده.
- ۲- مجله پیام ۱۹۹۰، انتشارات یونسکو
- ۳- خانواده آمریکایی در سال ۲۰۰۰، تألیف اندرو چرلین و فرانک اف، فورستنبرگ، جی آر، به نقل از کتاب برنامه ریزی درسی، یک رویکرد جدید، تألیف گلن هاس
- ۴- به نقل از منبع شماره یک
- ۵- منبع شماره یک
- ۶- منبع شماره یک
- ۷- دکتر علی قائمی، صفحه ۱۲۸ مجموعه مقالات کنگره سال جهانی خانواده.